

УДК 338.48 (075.8)

Шиманська В. В.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту**Житомирська філія Київського інституту бізнесу та технологій*

E-mail: v.v.shimanskaya@kibit.edu.ua

**ОЦІНКА ОСНОВНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ВИМІРІВ
ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО
КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ СВИТОГОСПОДАРСЬКИХ
МІЖГАЛУЗЕВИХ ЗВ'ЯЗКІВ**

Середньорічні темпи приросту ВВП у соціальній сфері, свідчать про її важливе місце у економіці країн світу. Спостерігається постійне збільшення обсягів експортно-імпортних операцій у сфері послуг. У статті автором здійснено: рейтингування параметрів туристичного комплексу України у розрізі складових Індексу конкурентоспроможності туризму; ідентифікацію основних потенційно-факторних детермінант формування вимірів конкурентоспроможності туристичного комплексу України; порівняння основних показників складових ІКТ провідних туристичних країн Європи. Виявлено, що кількість туристичних прибуттів в країнах Європи щорічно збільшується. Відповідно збільшуються і надходження від міжнародного туризму, що являють собою сукупність надходжень від іноземного (в'їзного) та зарубіжного (виїзного) туризму. Вказано на існування ряду системних проблем та диспропорцій у розвитку туристичного комплексу України, які пов'язані з: а) домінуванням масштабів залучення до туристичного процесу саме приватних туристів; б) розбудовою ментальних для України, проте, неоднозначно прийнятних для іноземних споживачів, туристичних потоків; в) асиметрією у відкритості й адмініструванні перетину кордонів; г) низькою якістю туристичних послуг; д) нерівномірністю соціально-економічного розвитку регіонів та іншими проблемними площинами функціонування НГ на сучасному історичному етапі реалізації інтеграційного вибору держави.

**Ключові слова: конкурентоспроможність, туристичний комплекс,
національне господарство, інтеграційний вибір держави**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Об'єктивним є визнати, що останні десятиліття характеризуються збільшенням простору реалізації функціоналів та ролі невиробничої сфери (сфери послуг) у світовій економіці. Розширюється спектр пропонованих послуг, спостерігається зростання числа зайнятих у цій сфері (ФРН – 41,0 % робочої сили, в Італії – 38,0 %, у Нідерландах – майже 50,0 %, У США – 73,0 %) [1].

Слід вказати, що у розвинутих країнах сфера послуг за значущістю посідає головне місце в економіці, про що свідчить динаміка середньорічних темпів приросту ВВП у соціальній сфері. У світовій економіці також спостерігається постійне збільшення обсягів експортно-імпортних операцій у сфері послуг. Така динаміка цілком відповідає тенденції глобалізації світової економічної системи і сучасними науковцями розцінюється як ознака формування нового типу економіки, характерного для етапу постіндустріального розвитку. При цьому, останній період, який стосується розбудови на теренах держави, певного типу, економіки, характеризується значним спадом головних макроекономічних показників, які є індикаторами економічного розвитку кожної країни. Зазначене спричинено, перш за все, світовою економічною кризою 2008 – 2009 рр. Оскільки, туристичний комплекс України (далі ТКУ) став, наразі, невід'ємною частиною економіки та управління національним господарством, негативні тенденції поширились і на цю сферу, а, отже, розвиток ТКУ зазнав нищівних втрат, знизилась його конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінці діяльності туристичного комплексу в цілому та його окремих сфер діяльності присвячені наукові роботи: М.Г. Бойко, Н.Й. Коніщевої, М.В. Корж, О.О. Любіцевої, А.А. Мазаракі, М.П. Мальської, С.В. Мельниченко, Т.Г. Сокол, Т.І. Ткаченко та ін.

Мета та завдання дослідження. Здійснити оцінку основних макроекономічних вимірів функціонування національного туристичного комплексу в системі світогосподарських міжгалузевих зв'язків. Проаналізувати конкурентоспроможність національного туристичного комплексу та основні

системні проблеми та диспропорції у розвитку туристичного комплексу України

Виклад основного матеріалу.Першочергово слід відзначити, що рівень конкурентоспроможності ТК досліджується щорічно Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) у співпраці з представниками Booz&Company, Deloitte, Міжнародної асоціації повітряного транспорту (ІАТА), Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) і Всесвітньої Ради з подорожей і туризму (WTTC). У результаті складається аналітичний звіт конкурентоспроможності та туристичної привабливості країн (TheTravel&TourismCompetitivenessReport) [2-4]. Для визначення конкурентного статусу країн у сфері надання туристичних послуг розробляють Індекс конкурентоспроможності туризму (ІКТ), який розраховується, як відомо, як середня арифметична величина з трьох субіндексів: 1) законодавчої бази туризму; 2) умов бізнесу та інфраструктури туристичного комплексу; 3) людських, культурних і природних ресурсів туризму. Так, якщо в 2009 р. в рейтингу країн за ІКТ Україна займала 77-е місце, 2011 р. – 85-е, то в 2013 Україна піднялась на 76 місце [2-4]. У 2015 році Україна не індексувалась у зазначеному рейтингу взагалі.

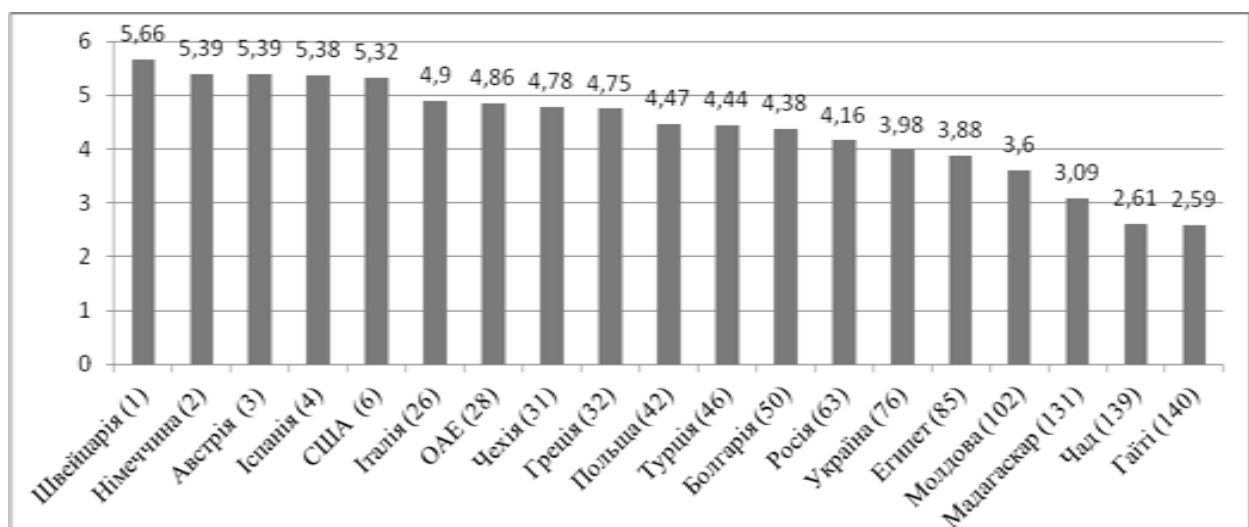

Рис 1. Ранжування та репрезентація рейтингу країн світу за ІКТ, 2013 р. (приведено автором за свідченнями зі статистичного джерела [6])

Визначені темпи й структурно-динамічні зрушення та, відповідного типу,

прогрес є наслідком поліпшення позицій України за субіндексами: «Законодавча база туризму» – 60 місце, у 2011 році – 64; «Умови бізнесу та інфраструктура туризму» – 71 місце, у 2011 році – 76; «Людські, культурні і природні ресурси туризму» – 99 місце, у 2011 році – 118 (табл. 1, 2). Поряд із цим, вважаємо за необхідне здійснити дослідження ІКТ провідних туристичних країн Європи (табл. 3).

Таблиця 1

Результат рейтингування параметрів туристичного комплексу України у розрізі складових ІКТ

Складові індексу конкурентоспроможності туризму (ІКТ)	Рейтинг України 2013 р. (зі 140 країн світу)	Рейтинг України 2011 р. (зі 139 країн світу)	Рейтинг України 2009 р. (зі 133 країн світу)	+/- 2013 до 2009
Субіндекс А. «Законодавча база туризму»				
Політичні норми і правила	114	107	104	-10
Екологічні можливості	92	88	79	-13
Безпека і захищеність	77	82	86	+9
Здоров'я і гігієна	8	17	18	+10
Пріоритетність туризму	84	101	87	+3
Субіндекс В. «Умови бізнесу та інфраструктура туризму»				
Інфраструктура авіатранспорту	78	93	94	+16
Наземна транспортна інфраструктура	73	74	72	-1
Інфраструктура туризму	50	53	101	+51
Інфраструктура зв'язку	70	68	119	+49
Цінова конкурентоспроможність туристської індустрії	110	119	61	-49
Субіндекс С. «Людські, культурні і природні ресурси туризму»				
Людські ресурси	65	68	68	+3
Схильність до туризму	101	117	66	-35
Природні ресурси	102	119	112	+10
Культурні ресурси	80	86	88	+8

Таблиця 2

Ідентифікація основних потенційно-факторних детермінант формування вимірів конкурентоспроможності туристичного комплексу України

Ключовий фактор	2013	2011	2009	Відх. 2013/ 2009, пт.	Ключовий фактор	2013	2011	2009	Відх. 2013/ 2009, пт.
1. Політичні норми і правила					8. Інфраструктура туризму				
надання переваг зарубіжним власникам	123	121	122	-1	кількість готельних номерів	94	113	107	+13
застереження майнових прав	131	135	123	-8	наявність великих компаній по оренді автомобілів	32	40	23	-9
заохочення прямих іноземних інвестицій	128	128	120	-8	наявність банкоматів, що приймають картки VISA	26	30	33	+7
візовий режим	101	87	91	-10	9. Інфраструктура зв'язку				
відкритість країни для двосторонніх угод про повітряне сполучення	114	108	105	-9	використання Інтернету бізнесом	80	76	44	-36
прозорість державної політики у сфері туризму	119	114	114	-5	кількість користувачів Інтернету	89	92	64	-25
час та витрати для відкриття бізнесу	92/21	90/53	76/44	-16/+23	кількість стаціонарних телефонів	44	45	49	+5
2. Екологічні можливості					широкосмуговий доступ до Інтернету	69	69	70	+1
жорсткість та ступінь регулювання екологічних норм	114/111	127/128	124/119	+10/+8	кількість абонентів мобільного зв'язку	43	37	14	-29
сталий розвиток туристичної індустрії	128	133	115	-15	10. Цінова конкурентоспроможність туристської індустрії				
викиди вуглекислого газу	98	93	89	-9	податки і збори в аеропортах	107	93	85	-22
концентрація твердих частинок у повітрі	26	27	33	+7	паритет купівельної спроможності	31	13	23	-8
зникаючі види флори і фауни	79	79	76	-3	оподаткування в країні	135	136	126	-9
ратифікація конвенцій по охороні природи	71	65	52	-19	рівень цін на паливо	44	49	68	+24
3. Безпека і захищеність					відносна вартість розміщення в готелі	110	115	114	+4
затрати бізнесу на боротьбу з тероризмом	36	58	67	+31	10. Людські ресурси				
надійність поліції	119	122	105	-14	кількість населення, що має початкову освіту	90	104	84	-6
кількість дорожньо-транспортних пригод	90	88	101	+11	кількість населення, що має середню освіту	48	48	50	+2
4. Здоров'я і гігієна					якість системи освіти	69	56	40	-29
кількість лікарів та лікарняних ліжок	25/4	30/3	29/3	+4/-1	локальна доступність спеціалізованих послуг з навчання та тренінгових послуг	97	84	66	-31
доступність засобів покращення санітарії	58	50	52	-6	ступінь підготовки кадрів	104	109	99	-5
доступність питної води хорошої якості	52	51	53	+1	практика найму та звільнення працівників	16	18	11	-5
5. Пріоритетність туризму					залучення іноземної робочої сили	58	64	106	+48
визнання урядом пріоритетності розвитку туристичної індустрії	126	130	125	-1	поширеність ВІЛ	107	109	110	+3
бюджетні витрати на туризм	38	38	36	-2	внесок бізнесу у боротьбу з ВІЛ/СНІДом	42	96	99	+57

Ключовий фактор	2013	2011	2009	Відх. 2013/ 2009, пт.	Ключовий фактор	2013	2011	2009	Відх. 2013/ 2009, пт.
ефективність маркетингу і брендингу для приваблення туристів	109	120	113	-4	середня тривалість життя в країні	93	96	95	+2
участь країни в міжнародних туристичних виставках	28	101	41	+13	12. Схильність до туризму				
6. Інфраструктура авіатранспорту					рівень відкритості для туризму	56	52	57	+1
якість інфраструктури	85	110	105	+20	ставлення населення країни до іноземних туристів	127	127	119	-8
внутрішні і міжнародні рейси:					можливість продовження термінів ділових поїздок	108	117	41	-67
внутрішній пасажиро-кілометраж	45	43	42	-3	13. Природні ресурси				
міжнародний пасажиро-кілометраж	59	64	59		кількість природних об'єктів світової спадщини	45	43	40	-5
вільоти на 1000 населення	84	90	93	+9	території, які знаходяться під охороною	115	108	103	-12
щільність мережі аеропортів	98	108	98		якість природного середовища	104	133	123	+19
кількість авіакомпаній	35	31	31	-4	всесвітньо відомі види флори і фауни	82	81	78	-5
мережа міжнародних авіасполучень	101	117	120	+19	14. Культурні ресурси				
7. Наземна транспортна інфраструктура					культурні об'єкти світової спадщини	63	73	65	+2
якість доріг	135	136	120	-15	кількість спортивних стадіонів	85	86	89	+4
якість інфраструктури залізниць і портів	24/74	25/94	30/87	+6/+13	кількість міжнародних ярмарок і виставок в країні	76	76	68	-8
якість національної транспортної мережі	51	37	42	-9	експорт у сфері культури і мистецтва	46	49	51	+5
густота мережі автодоріг	77	73	68	-9	Загальний рейтинг	76	85	77	+1

Основні показники складових ІКТ провідних туристичних країн Європи 2009 - 2013 рр. *

Складові індексу конкурентоспроможності туризму (ІКТ)	Країна														
	Швейцарія			Німеччина			Іспанія			Франція			В.Британія		
	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013
ретроспективний період															
Субіндекс А. «Законодавча база туризму»															
Політичні норми і правила	18	18	17	17	20	33	74	85	67	25	22	25	14	13	8
Екологічні можливості	2	2	2	6	4	4	31	33	25	4	9	11	10	11	7
Безпека і захищеність	8	2	2	39	9	14	66	36	23	55	20	33	78	30	22
Здоров'я і гігієна	13	13	10	7	7	2	35	29	24	9	5	6	46	46	48
Пріоритетність туризму	7	14	11	65	83	77	4	11	10	21	28	35	31	49	40
Субіндекс В. «Умови бізнесу та інфраструктура туризму»															
Інфраструктура авіатранспорту	17	13	9	7	7	7	10	8	10	5	6	8	6	5	5
Наземна транспортна інфраструктура	1	5	3	5	3	6	20	13	10	3	4	5	17	17	13
Інфраструктура туризму	7	8	5	17	15	23	1	8	5	14	18	17	12	19	22
Інфраструктура зв'язку	3	2	6	11	7	11	31	30	28	19	12	15	7	9	10
Цінова конкурентоспроможність туристської індустрії	123	127	139	119	125	125	96	106	106	132	138	140	133	135	138
Субіндекс С. «Людські, культурні і природні ресурси туризму»															
Людські ресурси	4	1	1	21	19	18	31	46	34	23	26	35	12	8	6
Схильність до туризму	34	34	25	68	81	61	48	37	39	55	40	48	99	86	45
Природні ресурси	15	16	19	29	18	31	30	35	29	39	31	30	26	23	15
Культурні ресурси	6	9	6	4	4	4	1	2	1	7	10	8	3	3	3

Складові індексу конкурентоспроможності туризму (ІКТ)	Країна														
	Італія			Хорватія			Польща			Болгарія			Україна		
	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013
ретроспективний період															
Субіндекс А. «Законодавча база туризму»															
Політичні норми і правила	71	84	100	80	77	96	75	61	84	95	94	102	114	107	114
Екологічні можливості	51	60	53	39	46	44	63	37	37	76	99	76	92	88	92
Безпека і захищеність	82	48	44	42	33	38	91	50	48	87	81	89	77	82	77
Здоров'я і гігієна	27	27	29	33	32	31	67	44	35	15	10	5	8	17	8
Пріоритетність туризму	51	56	79	64	72	61	82	98	96	78	71	82	84	101	84
Субіндекс В. «Умови бізнесу та інфраструктура туризму»															
Інфраструктура авіатранспорту	27	29	24	69	66	68	79	88	86	90	89	91	78	93	94
Наземна транспортна інфраструктура	40	39	39	54	54	53	68	78	66	75	90	91	73	74	72
Інфраструктура туризму	3	1	1	6	4	5	59	52	46	18	6	4	50	53	101
Інфраструктура зв'язку	25	34	31	38	35	30	41	44	41	47	43	42	70	68	119
Цінова конкурентоспроможність туристської індустрії	130	129	134	103	101	109	105	66	61	73	46	49	110	119	61
Субіндекс С. «Людські, культурні і природні ресурси туризму»															
Людські ресурси	41	45	41	53	83	93	56	43	45	65	71	69	65	68	68
Схильність до туризму	71	91	72	9	20	29	102	132	125	18	51	67	101	117	66
Природні ресурси	90	49	34	69	75	56	54	54	66	68	78	78	102	119	112
Культурні ресурси	5	8	7	41	31	32	21	17	18	36	37	40	80	86	88

Джерело: * Складено автором та згруповано у табличному вигляду за даними, приведеними у джерелах [2-4]

Тоді, зауважимо, що для України основними проблемними питаннями, що заважають підвищити рівень ІКТ, як видно з таблиць 1, 2, є: несформовані політичні норми і правила ведення туристичного бізнесу, слаборозвинена інфраструктура транспорту та зв'язку, проблеми кадрового забезпечення туристичного комплексу та ін.

Як вже зазначалось, сформований та формалізований туристичний комплекс будь-якої держави - є невід'ємною частиною світової економічної системи та однією із точок зростання економіки. За даними ЮНВТО, туристичний комплекс генерує кожне 11 робоче місце, його внесок у світовий ВВП складає 9%. При цьому, ідентифікується і суттєвий внесок туризму у формування ВВП України – однак, у зв'язку з певними статистичними невизначеностями – він, наразі, складає лише 2,0%. Зважаючи на економічне та соціальне значення туризму, ЮНВТО здійснено прогностичні розрахунки розвитку туристичних потоків та доходів від туризму на довгострокову перспективу. ЮНВТО представлено звіт «Tourism Towards 2030», що став продовженням дослідної роботи «Tourism 2020 Vision». Згідно прогностичним даним число туристських прибуттів у світі щорічно зростатиме (табл. 4).

Таблиця 4

Визначення прогностичних значень міжнародних туристських прибуттів*

	Число міжнародних туристських прибуттів, млн. осіб				
	Фактичні дані			Прогностичні дані	
	1980	1995	2010	2020	2030
Світ	277	528	940	1,360	1,809
Африка	7,2	18,9	50,3	85,0	134,0
Америка	62,3	109,0	149,7	199,0	248,0
Азія і Тихоокеанія	22,8	82,0	204,0	355,0	535,0
Близький Схід	7,1	13,7	60,9	101,0	149,0
Європа	177,3	304,1	475,3	620,0	744,0
З них:					
Північноєвропейський регіон	20,4	35,8	57,7	72,0	82,0
Західноєвропейський регіон	68,3	112,2	153,7	192,0	222,0
Центральносхідноєвропейський регіон	26,6	58,1	95,0	137,0	176,0
Південноєвропейський регіон	61,9	98,0	168,9	219,0	264,0

Джерело: [5]

А, наприклад, зростання кількості міжнародних туристів у світі та Європі, зокрема, поступова демократизація суспільного життя та зростання доходів населення України, розширення Шенгенської зони сприяють активізації туристичних потоків (рис. 2.).

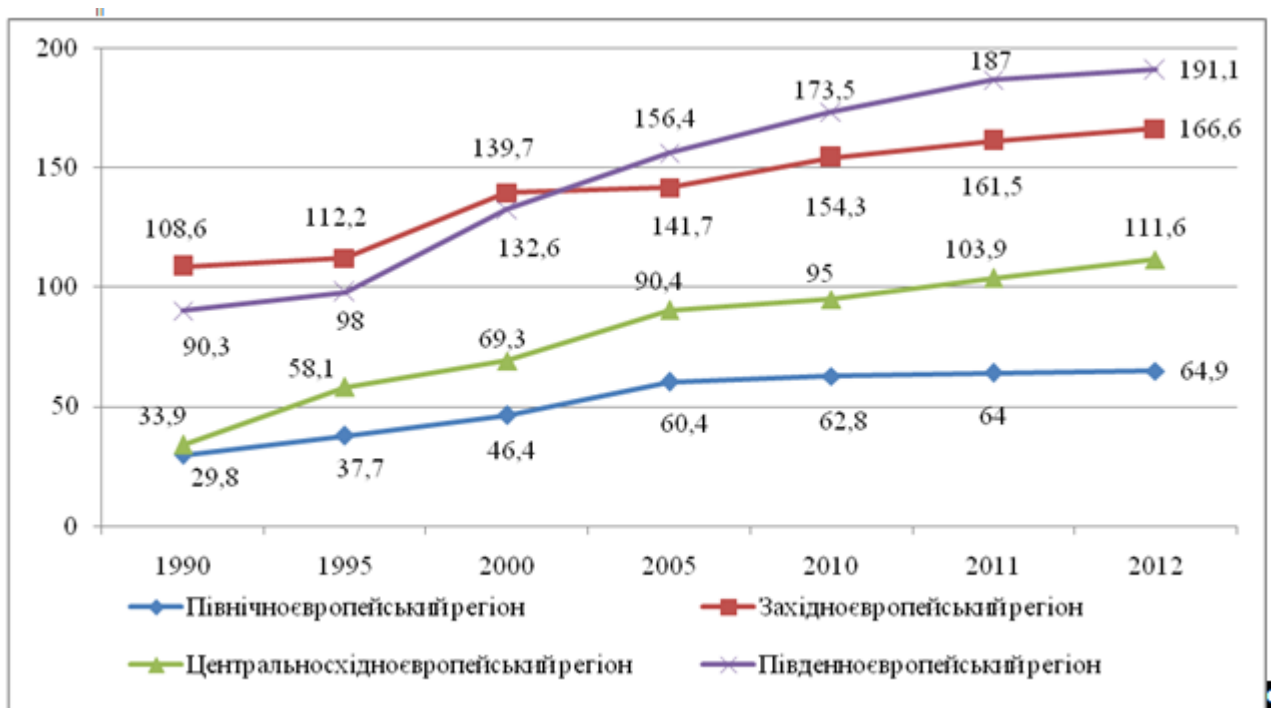

Рис. 2. Динаміка міжнародних туристичних прибуттів в Європейському регіоні 1990 – 2012 рр., млн. осіб [5]

Як видно з рис. 2, кількість туристичних прибуттів в країнах Європи щорічно збільшується. Відповідно збільшуються і надходження від міжнародного туризму, що являють собою сукупність надходжень від іноземного (в'їзного) та зарубіжного (виїзного) туризму. Поряд із вказаним, слід підтвердити, що Україна за оцінкою Всесвітньої туристичної організації при ООН займає 9-те місце в Європі за кількістю туристів, що відвідують країну (табл. 6).

Порівняльна характеристика міжнародних туристичних прибуттів та фінансових надходжень за результатами функціонування туристичної сфери в розрізі країн Європи *

Держави та наддержавні об'єднання, макро- регіони	Кількість міжнародних туристських прибуттів							Надходження від міжнародного туризму				
	(тис. ос.)			Зміна (%)			Частка (%)	(Млн. дол США)			Частка (%)	
	2010	2011	2012	10/09	11/10	12/11	2012	2010	2011	2012	2012	
Європа	485,6	516,4	534,2	3,0	6,4	3,4	100,0	412,1	466,7	457,8	100,0	
Північноєвропейський регіон	62,8	64,0	64,9	2,1	2,0	1,4	12,1	61,7	69,8	72,4	15,8	
Данія	8,8	7,4	..	2,3	-15,8	..	..	5,9	6,6	6,2	1,3	
Фінляндія	3,7	4,2	4,3	7,2	14,2	0,8	0,8	3,1	3,8	4,2	0,9	
Ісландія	489,0	566,0	..	-1,0	15,7	..	..	559,0	748,0	845,0	0,2	
Ірландія	7,2	7,7	..	-0,8	7,0	..	..	4,1	4,6	4,1	0,9	
Норвегія	4,8	5,0	..	9,7	4,1	..	..	4,7	5,3	5,4	1,2	
Швеція	5,0	10,0	10,9	2,0	..	9,6	2,0	11,1	13,8	15,4	3,4	
В. Британія	28,3	29,3	29,3	0,3	3,6	-0,1	5,5	32,4	35,1	36,4	7,9	
Західноєвропейський регіон	154,4	161,5	166,6	3,9	4,6	3,2	31,2	142,5	161,6	157,0	34,3	
Австрія	22,1	23,1	24,2	3,0	4,6	4,9	4,5	18,6	19,9	18,9	4,1	
Бельгія	7,2	7,5	7,6	5,5	4,3	0,1	1,4	10,4	11,7	11,4	2,5	
Франція	77,7	81,6	83,1	1,2	5,0	1,8	15,5	46,9	54,5	53,7	11,7	
Німеччина	26,9	28,4	30,4	10,9	5,5	7,3	5,7	34,7	38,9	38,1	8,3	
Ліхтенштейн	50,0	53,0	54,0	-4,7	7,1	0,5	0,0	..	..	..	..	
Люксембург	793,0	863,0	889,0	-6,5	8,8	30	0,2	4,1	4,9	4,5	1,0	
Монако	279,0	295,0	..	5,5	5,6	..	..	..	..	..	..	
Нідерланди	10,9	11,3	11,7	9,7	3,8	3,4	2,2	12,9	14,4	13,9	3,0	
Швейцарія	8,7	8,5	8,6	4,0	-1,1	0,4	1,6	14,9	17,6	16,6	3,6	
Центрально-східно-європейський регіон	95,0	104,0	111,7	3,1	9,4	7,4	20,9	48,1	56,1	57,0	12,4	
Вірменія	687,0	758,0	843,0	19,5	10,3	11,3	0,2	408,0	446,0	451,0	0,1	
Азербайджан	1,280	1,562	1,986	27,4	22,0	27,1	0,4	657,0	1,287	2,4	0,5	
Білорусь	120,0	116,0	119,0	26,3	-3,3	2,3	0,0	440,0	487,0	664,0	0,1	
Болгарія	6,1	6,3	..	5,4	4,6	..	..	3,7	4,0	3,8	0,8	
Чехія	8,7	9,1	8,908	-2,5	4,5	-1,2	1,7	7,1	7,6	7,1	1,5	
Естонія	2,4	2,7	2,744	15,2	12,4	3,0	0,5	1,1	1,3	1,3	0,3	
Грузія	1,1	1,3	1,790	..	23,6	35,7	0,3	659,0	955,0	1,4	0,3	
Угорщина	9,5	10,3	10,4	5,0	7,8	1,0	1,9	5,4	5,6	4,9	1,1	
Казахстан	3,4	4,1	4,438	8,8	20,6	8,4	0,8	1,1	1,2	1,4	0,3	
Киргизія	1,3	3,1	..	-38,7	136,6	..	..	284,0	640,0	698,0	0,2	
Латвія	1,4	1,5	1,435	3,8	8,7	-3,9	0,3	640,0	771,0	745,0	0,2	
Литва	1,5	1,8	..	12,4	17,8	..	..	958,0	1,3	1,3	0,3	
Польща	12,5	13,4	14,8	4,9	7,1	11,2	2,8	9,6	10,7	10,9	2,4	
Молдова	64,0	75,0	89,0	6,8	17,9	18,6	0,0	173,0	195,0	213	0,0	
Румунія	1,3	1,5	1,7	5,3	12,8	9,1	0,3	1,1	1,4	1,5	0,3	
Росія	20,3	22,7	25,8	4,4	11,9	13,4	4,8	8,8	11,3	11,2	2,4	
Словаччина	1,3	1,5	1,5	2,2	10,1	3,4	0,3	2,3	2,5	2,3	0,5	
Таджикистан	..	..	..	..	..	..	..	4,0	3,0	..	..	
Туркменістан	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
Україна	21,2	21,4	23,1	1,9	1,0	7,5	4,3	3,8	4,3	4,9	1,1	
Узбекистан	975	..	..	-19,8	..	..	..	121	..	..	..	
Південноєвропейський регіон	173,5	187,1	191,1	2,5	7,8	2,2	35,8	159,8	179,3	171,5	37,4	
Албанія	2,347	2,865	..	31,0	22,1	..	..	1,7	1,7	1,5	0,3	
Андорра	1,8	2,0	2,3	-1,2	7,7	14,9	0,4	..	..	..	..	
Боснія і Герцеговина	365,0	392,0	439,0	17,5	7,2	11,9	0,1	594	643	603,0	0,1	
Хорватія	9,1	10,0	10,4	4,8	9,0	4,5	1,9	8,3	9,2	8,8	1,9	
Кіпр	2,173	2,392	2,465	1,5	10,1	3,0	0,5	2,1	2,6	2,6	0,6	
Македонія	262,0	327,0	351,0	1,0	25,1	7,3	0,1	197,0	239,0	233,0	0,1	
Греція	15,1	16,4	15,5	0,6	9,5	-5,5	2,9	12,7	14,7	12,9	2,8	
Ізраїль	2,8	2,8	2,9	20,8	0,6	2,3	0,5	5,1	5,3	5,5	1,2	
Італія	43,7	46,1	46,4	0,9	5,7	0,5	8,7	38,8	43,0	41,2	9,0	
Мальта	1,4	1,4	1,5	14,0	5,8	2,0	0,3	1,1	1,3	1,3	0,3	
Чорногорія	1,1	1,3	1,3	4,2	10,4	5,2	0,2	732,0	862,0	826,0	0,2	
Португалія	6,9	7,4	7,7	5,4	8,5	3,8	1,4	10,1	11,3	11,1	2,4	
Сан – Марино	120,0	156,0	139,0	-20,9	30,3	-10,9	0,0	..	..	..	..	
Сербія	683,0	764,0	810	5,8	11,9	6,0	0,2	798,0	992,0	906,0	0,2	
Словенія	1,9	2,1	2,2	2,5	9,0	5,8	0,4	2,6	2,7	2,6	0,6	
Іспанія	52,7	56,2	57,7	1,0	6,6	2,7	10,8	52,5	59,9	56,0	12,2	
Туреччина	31,4	34,7	35,7	3,9	10,5	3,0	6,7	22,6	25,1	25,7	5,6	

Джерело: Сформовано та систематизовано автором за даними, приведеними у науковому джерелі [5]

Проте, слід вказати і на існування ряду системних проблем та диспропорцій у розвитку туристичного комплексу України, які пов'язані з: а) домінуванням масштабів залучення до туристичного процесу саме приватних туристів; б) розбудовою ментальних для України, проте, неоднозначно прийнятних для іноземних споживачів, туристичних потоків; в) асиметрією у відкритості й адмініструванні перетину кордонів; г) низькою якістю туристичних послуг; д) нерівномірністю соціально-економічного розвитку регіонів та іншими проблемними площинами функціонування НГ на сучасному історичному етапі реалізації інтеграційного вибору держави.

Звідси, відмітимо, що усунення диспропорцій та вирішення проблем розвитку туристичного комплексу України обов'язково потребуватиме використання передового досвіду країн Європи у сфері туризму. Так, наприклад, щодо розбудови сучасної транспортної інфраструктури. Її удосконалення – має суттєве значення для розвитку туристичного комплексу України. Зокрема, це стосується зменшення витрат на перевезення, що дозволяє інтенсифікувати торгівельно-економічне співробітництво між географічно віддаленими регіонами та веде до зниження витрат просторової організації міжнародних господарських систем. Оскільки, як відомо: наразі, Національна мережа міжнародних транспортних коридорів як складова частина системи трансєвропейських коридорів надає можливість українським туристам долучитися до мережі туристичних маршрутів, що створює умови для комплексної розбудови туристичної інфраструктури. Таким чином, можна підтвердити, що існування на території нашої держави сучасної (доволі) розвинутої транспортної інфраструктури ТКУ забезпечує ефективне функціонування цієї мережі, сприяє повноцінному використанню/ освоєнню як туристичного потенціалу, так і стратегічного потенціалу ТКУ. Україна володіє розвинутою інфраструктурою залізничного, водного, автомобільного та авіатранспорту, позаяк, як вже відомо, що за довжиною мережі залізниць вона посідає друге місце в ЄС (21,7 тис. км). Довжина внутрішніх водних шляхів на найбільших європейських річках Дунай та Дніпро становить майже 2,2 тис. км;

уздовж них розташовано 10 річкових портів.

Авіаційний транспорт представлений інфраструктурою 33 аеропортів, із яких 17 міжнародних. Загальна мережа автодоріг загального користування становить 169,7 тис. км, з яких 166,1 тис. км - із твердим покриттям. Слід відмітити і наступний факт: при високому рівні забезпеченості залізницями (за цим показником вона входить у першу десятку світу, хоча дещо відстає від Польщі, Франції і Німеччини) Україна має також досить високий рівень електрифікації залізниць. Проте, відмітимо в частині забезпеченості автомобільними шляхами Україна зовсім не вигідно відрізняється від інших країн. Будучи більшою за площею від Франції та Німеччини, Україна має, відповідно, у 5,6 та в 3,8 разів менше автошляхів

Тоді, можна визнати наступне: для використання наявного в Україні транзитного потенціалу та диверсифікації розвитку в'їзного туризму надзвичайно важливе значення мають регіональні та районні дороги. Їхня довжина становить, відповідно, 30,6 тис. км (18,0 % довжини всіх автодоріг України) та 86 тис. км (50,6 % українських автодоріг). Як правило, вони не відповідають сучасним вимогам як за технічним станом, так і за рівнем облаштованості. У першу чергу, така ситуація пояснюється браком коштів, що виділяються на будівництво, ремонт та утримання автодоріг. При цьому, обсяг видатків із державного та місцевого бюджетів на утримання автомобільних доріг за 2011-2012 рр. становив лише 35 % від потреби. В Україні на утримання 1 кв. км автодороги витрачається 5 тис. дол. США, тоді як у сусідній Росії - 12,2, а в країнах Євросоюзу – у десятки разів більше. Поряд із цим, зазначимо, що транспортні шляхи України повинні були б не лише дорівнюватися, а за якісно-кількісними характеристиками, повністю відповідати міжнародним вимогам та надавати можливість здійснювати перевезення швидко, безпечно, надійно, комфортно. Саме вони є першою ланкою туристичного потоку іноземних громадян в Україну. Взаємодія двох галузей - транспорту й туризму – посприє в короткі терміни вирішити більшість проблем, зокрема, розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі транспортних

коридорів із залученням приватного капіталу (національного й закордонного).

Висновки. Сьогодні існує ряд системних проблем та диспропорцій у розвитку туристичного комплексу України, а саме: залучення до туристичного процесу саме приватних туристів; асиметрія у відкритості й адмініструванні перетину кордонів; низька якість туристичних послуг; нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів. Безумовно, усунення диспропорцій та вирішення проблем розвитку туристичного комплексу України обов'язково потребує використання передового досвіду країн Європи у сфері туризму, що сприятиме підвищенню туристичного іміджу країни та його конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Микитенко В. В. Соціальні послуги в Україні: теоретичні та практичні аспекти: Монографія / за заг. ред. Тарабукіної І. І., к.п.н., доц. Ільчука Л. І. – Київ, Херсон Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2012 – 360 с.
2. TheTravel&TourismCompetitivenessReport 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TT_CompetitivenessReport_2013.pdf
3. TheTravel&TourismCompetitivenessReport 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TravelTourismCompetitiveness_Report_2011.pdf
4. TheTravel&TourismCompetitivenessReport 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_TravelTourism_Report_2009.pdf
5. UNWTO TourismHighlights, 2013 Edition. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights13_en_lr_0.pdf
6. Шиманська В. В. Дослідження чинників формування конкурентоспроможного туристичного комплексу України [Текст] / В. В. Шиманська // Актуальні проблеми економіки. – Київ: Вид-во Національної академії управління, 2012. - № 5 (131). – С.132 – 140.
©Шиманська В. В.

REFERENCES

1. Mykytenko V. V. (2012) Sotsial'niposluhy v Ukrayini: teoretychnitapraktychniaspekty [SocialservicesinUkraine: theoreticalandpracticalaspects]. Kyiv, Kherson, PE Vysheymyskyu, 360 p. [inUkrainian]
2. TheTravel&TourismCompetitivenessReport 2013. [Electronicresource]. – Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TT_CompetitivenessReport_2013.pdf[inEnglish]
3. TheTravel&TourismCompetitivenessReport 2011. [Electronicresource]. – Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TravelTourismCompetitiveness_Report_2011.pdf[inEnglish]
4. TheTravel&TourismCompetitivenessReport 2009. [Electronicresource]. – Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_TravelTourism_Report_2009.pdf[inEnglish]
5. UNWTO TourismHighlights, 2013 Edition. [Electronicresource]. – Access mode: http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights13_en_lr_0.pdf [inEnglish]
6. Shymans'ka V. V. DoslidzhennyachynnykivformuvannyakonkurentospromozhnohoturystychnohokompleksuUkrayiny [ResearchfactorsintheformationofcompetitivetouristcomplexofUkraine]. Actualproblemsofeconomy. – Kyiv, NationalAcademyofManagement, 2012. - № 5 (131). - P.132 – 140 [inUkrainian].

**ШИМАНСКАЯ В. В. ОЦЕНКА ОСНОВНЫХ
МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ИЗМЕРЕНИЙ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ
НАЦИОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА В СИСТЕМЕ
МИРОХОЗЯЙСТВЕННЫХ МЕЖОТРАСЛЕВЫХ СВЯЗЕЙ**

Среднегодовые темпы прироста ВВП в социальной сфере, свидетельствуют о ее место в экономике стран мира. Наблюдается

постоянное увеличение объемов экспортно-импортных операций в сфере услуг. В статье автором осуществлена: рейтингования параметров туристического комплекса Украины в разрезе составляющих Индекса конкурентоспособности туризма; идентификацию основных потенциально факторных детерминант формирования измерений конкурентоспособности туристического комплекса Украины; сравнение основных показателей составляющих ИКТ ведущих туристических стран Европы. Выявлено, что количество туристических прибытий в странах Европы ежегодно увеличивается. Соответственно увеличиваются и поступления от международного туризма, представляющие собой совокупность поступлений от иностранного (въездного) и зарубежного (выездного) туризма. Указано на существование ряда системных проблем и диспропорций в развитии туристического комплекса Украины, связанные с: а) доминированием масштабов привлечения к туристическому процессу частных туристов; б) развитием ментальных для Украины, однако, неоднозначно приемлемых для иностранных потребителей, туристических потоков; в) асимметрией в открытости и администрировании пересечения границ; г) низким качеством туристических услуг; д) неравномерностью социально-экономического развития регионов и другими проблемными плоскостями функционирования НГ на современном историческом этапе реализации интеграционного выбора государства.

Ключевые слова: конкурентоспособность, туристический комплекс, национальное хозяйство, интеграционный выбор государства

SHYMANSKA V. ASSESSMENT KEY OF MACROECONOMIC MEASUREMENTS OF NATIONAL TOURISM COMPLEX IN THE WORLD LINKAGES

Annual GDP growth in the social sphere, showed its important place in the economy of the world. There is a steady increase in export-import operations in services. In the article the author by: Ranking parameters tourist complex of Ukraine in terms of components of the index of competitiveness of tourism; identification of

potentially major factor determinant of competitiveness measurements tourist complex of Ukraine; comparing key indicators of ICT components leading tourist countries in Europe. Revealed that the number of tourist arrivals in Europe is increasing annually. Under increasing and income from international tourism, which are a combination of revenues from foreign (inbound) and international (outbound) tourism. Specified on the existence of a number of systemic problems and imbalances in the tourism sector of Ukraine related to: a) the dominance scale involvement process is private tourist tourists; b) building a mental for Ukraine, however controversial suitable for international customers, tourist flows; c) asymmetry in transparency and administration of border crossings; d) the poor quality of tourist services; e) uneven socio-economic development and other problematic NG planes functioning at the present historical stage of the integration selection state.

Keywords: competitiveness, tourist complex national economy, integration of state selection

Стаття надійшла до редакції 19.03.2017

Авторська довідка

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Lastname, firstname	Шиманська Вікторія Василівна	ShymanskaViktoriia
Науковий ступінь/ Scientificdegree	к.е.н.	Ph.D. inEconomics
Вчене звання/ Scientificrank		
Посада/ Position	доцент кафедри менеджменту	associateprofessorofthedeartmentofmanagement
Установа/ Establishment	Житомирська філія Київського інституту бізнесу та технологій	ZhytomirbranchofKyivinstituteofbusinessandtechnology